

« zurück blättern vor »

FASOWAĆ v. imp., ab 1561. **1)** ‘abdichten, befestigen’ – ‘ubijając, utykać, uszczelnić’: (1564–1565) 1961–1963 LustrWpol I 47, SPXVI *Izba niemata [w dworze rogozińskim] [...] drzwi fasowane teszarskiej roboty, na zawiasiech, z antabą, z klamką, z wrzeciędzem.* o 1573 Strum M4, SPXVI *Nądrąbwiwszy drzewem ónego Vpuftu / zábiy palmi gęsto przez chróst ónę ściánę / á zábiwszy náwiew ónę Vpuftę ziemią dobrą / wedle potrzeby y obwáruy dobrze fáfowánim iakómci iuz o ty^m piśał.* o 1608 Warg.Cez. 167, L *Ciesi profte niespoione iednę przeciwko drugiéy kładą, na czele żelazcem ie zeimuią, ziemią dostatecznie fasuią.* o 1618 P.Kochan.J. 131, L *Baszty narożne warował Dla bezpieczeńftwa i dla więkšej mocy, Ziemią je z gnoiem na poty fasował.* o [LBel.] (vor 1673) 1930 Oble. 257 *kosze robili głębokie, [...] / A uplotszy je, ziemie w nie sypali, / Ktorą potężnie na moc fasowali.* – SPXVI, L, SW, LSP. **2)** ‘beladen, stopfen, füllen’ – ‘ładować, zapychać, napełniać’: 1597 PaxLiz C4, SPXVI *Gdyż to [brzech] niezmierna przepásć / nienáfzyta nigdy / Choć sie weń bez przestánku ták fásuie [!] wszędy.* o 1636 Żebr.Ow. 157, L *Tereus swe w swe brzuchó wnątrznóści fásuie.* o vor 1744 TR *Łódzie zbożem fásowane.* o vor 1861 SWIL *Fasować mąkę, śledzie.* – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, Sw. **3)** ‘schlagen, zeren’ – ‘bić, szarpać’: (1603) 1647 Hipp. 32, L *Zrzebca na ręce trzeba uczyć chodzić, dzierząc za duży cugiel, a nic nie fásując.* o 1636 Żebr.Ow. 39, L *Drżące woźniki biczem, kiem fásuie a zacnie fásuie.* – L, SWIL (nieuż.), Sw (stp. gw.), LSP (pd.). **4)** ‘wahrscheinlich die Lunte einer Muskete in den Hahn einführen’ – ‘prawdop. wkładać lont do kurka w muszkiecie’: [hapax] 1696 Pot.Pocz. 614, L *Żołnierz dziś strzelać nie umie, i fásować lontu.* – L, Sw (stp. gw.). **5)** ‘Lebensmittel, Kleidungsstücke oder Waffen usw. aus dem Lager erhalten oder aushändigen, v.a. beim Militär’ – ‘pobierać lub wydawać z magazynu żywność, odzież lub broń itd., zwłaszcza w wojsku’: vor 1835 TROI *Dziś będziemy fásować mięso i furaz.* o (1933) 1948 Rudn.A. *Żołn. 132, DOR Wszelkie fásowane przedmioty, bieliznę brudną i czystą, szczotki itp. należało włożyć do plecaka.* o (1934) 1973 Górska *Chłopcy 13 Ojciec [...] jest już od roku bez pracy. “Fasując” bony, ale czy z tego można wyżyć?* o 1951 Brand.M.Piotr 26, DOR *Chłopców prowadzono grupami do łaźni i fásowano im w magazynie nowe ubrania.* – (SŁA), SWIL (woj.), Sw, LSP, DOR (gw. wojsk.). **6)** ‘eine Arznei abmessen oder abwägen, durch Umschütten, Umgießen aus einem größeren Gefäß in ein kleineres’ – ‘odmierzać lub odważać oznaczone porcje środków lekarskich, przesypując je lub przelewając z większych naczyń do mniejszych’: vor 1900 Sw *F[ásować] materiały apteczne z gąsiorów w puszki aptekarskie.* – Sw, DOR. **7)** ‘passieren, durch ein Sieb streichen’ – ‘przecierać przez sito’: [hapax]

1952 *Moda* 27, DOR *Gdy sliwki [na powidla] dobrze się rozgotują, można je przefasować przez sito, można jednak robić powidla nie fasowane.* – nur DOR. ◇ **Etym:** **1)** mhd. *vazzen* v., ‘ergreifen, ein-, zusammenfassen’, LEX. **2)** nhd. *fassen* v., ‘laden, packen; Proviant fassen’, GRI, nur für Inh. 2, 3, 4, 5. **3)** nhd. *fassen* v., ‘einfassen, etw. mit Steinen, Holz usw. umgeben’, GRI, nur für Inh. 1. ◇ **Konk:** *pobierać* v. imp., bel. seit 1386, STP, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 5; *przepuszczać* v. imp., bel. seit 1471, STP, zuerst geb. L, nur für Inh. 7; *szarpać* v. imp., bel. seit 1564, MAČZ, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 3; *uszczelniać* v. imp., bel. seit 1927, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *wydawać* v. imp., bel. seit 15. Jh., STP, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 5. †*ładować*. ◇ **Der:** *zafasować* v. pf., ‘etw. anfassen, fest fassen (auch übertr.); befestigen’, 1561 Leop. I Mach. 15,39, L *Rozkazat król zbudować miafto i zafasować *brony mieyfkie*. Zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *nafasować* v. pf., ‘laden’, (1564–1565) 1961–1963 LustrWpol I 29, SPXVI, zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *przyfasować* v. pf., ‘die Zügel anziehen’, (1603) 1647 Hipp. 32, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 3; *fasunek* subst. m., ‘Proviant für Truppen’, (1935) 1947 Kurek Woda 118, DOR *Dwaj junacy kładą na ponton pakę, z którą jadą po jutrzejszy fasunek prowiantu*. Zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 5; *sfasować* v. pf., ‘quälen, töten (DOR); zerren, reißen v. a. Pferde) (auch Sw)’, (1897) 1950–1953 Dygas. Pióro 56, DOR, zuerst geb. Sw; *przefasować* v. pf., ‘durchsehen’, [hapax] 1952 *Moda* 27, DOR, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 7; *fasówka* subst. f., ‘Auskleidung eines Brunnens mit Lehm’, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *wyfasować* v. pf., ‘(eine Ration) ausgeben’, (1921) 1923 Małaczewski 27, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 5; *fasowaczka* subst. f., ‘Apothekenangestellte, die Arzneien abwägt’, [hapax] 1956 *Życie Warsz.* 301, DOR Zuerst geb. DOR, nur für Inh. 6; *fasownia* subst. f., ‘Raum in der Apotheke, in dem Arzneien abgewogen werden’, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 6; *zafasować* v. pf., ‘eine Zuteilung erhalten; die Zügel anziehen (auch übertragen)’, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 3, 5. ♦ Inhalt 3 ist eine polnische Erweiterung von Inhalt 2 (*fasować* + Akkusativ + Instrumental), vielleicht auch Inhalt 4. Inhalt 7 kann, falls nicht direkt aus dem Deutschen entlehnt, eine weitere Spezialisierung von Inhalt 5 sein, vgl. die Definition der beiden (Sw): “aus einer großen Menge detaillierte Portionen entnehmen”. Vielleicht gilt das auch für Inhalt 6. Inhalt 5 ist ursprünglich wohl Militärslang, eventuell aus dem österreichischen Armeewortschatz, vgl. tsch. *fasovat* (RIPPL 1942, 469 und Anm. 2). Das könnte auch für *fasunek* zutreffen, vgl. tsch. *fasunk* (RIPPL 1942, 520). Krakau bis Kamieniec Podolski (Ukraine) verbreitet (Inhalt 2 und 3; SGP KARŁOWICZ).